

ДИСКУРС ТЕРОРИЗМУ У ФРАНЦУЗЬКИХ ОНЛАЙН-ЗМІ

Анотація. У статті розглядаються основні концептуально-теоретичні підходи до розуміння дискурсу тероризму та антитерористичної боротьби, а також здійснено практичний аналіз висвітлення проявів тероризму трьома провідними онлайн-ЗМІ Франції, яка за останні роки зазнала значних збитків через масштабні теракти та крайні прояви ісламістського екстремізму.

Ключові слова: тероризм, дискурс, наратив, екстремізм, антитерористична боротьба.

Аннотация. В статье рассматриваются основные концептуально-теоретические подходы к пониманию дискурса терроризма и антитеррористической борьбы, а также проведен практический анализ освещения терроризма тремя ведущими онлайн-СМИ Франции, которая за последние годы понесла значительный ущерб из-за масштабных терактов и крайних проявлений исламистского экстремизма.

Ключевые слова: терроризм, дискурс, нарратив, экстремизм, антитеррористическая борьба.

Abstract. The article considers the major conceptual and theoretical approaches to understanding the discourse of terrorism and counter-terrorism, as well as offers a practical analysis of terrorism coverage in the top three online media of France, which in recent years has gained considerable

* аспірантка Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України
науковий керівник – д. політ. н., проф. Ожеван М. А.

experience of large-scale attacks and extreme manifestations of Islamic extremism.

Keywords: *terrorism, discourse, narrative, extremism, counter-terrorism.*

Постановка проблеми. Тероризм у сучасному суспільстві постмодерну є не лише одним із проявів асиметричного насильства задля досягнення певних політичних, ідеологічних чи релігійних цілей. Без нагнітання атмосфери страху, занепокоєння та постійного напруження тероризм сприймався би як звичайний злочин. Дискурсивні аспекти тероризму сьогодні превалюють над власне діями терористів, а інформаційне поле антитерористичної боротьби подекуди є більш вирішальним для її результатів, ніж фізичне. ЗМІ з давніх часів використовувалися терористами як своєрідний рупор для пропаганди їх діяльності, а для влади, яка з тероризмом бореться, – як інструмент просування владних інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дискурсу тероризму та боротьби з ним у сучасних ЗМІ нині перебуває у фокусі досліджень переважно зарубіжних науковців. Поміж теоретично вагомих розробок слід виокремити дослідження Дж. Стампа та П. Діксіт [1, 13], С. Баньонгена [2], М. Блейна [3], Дж. Кампоса [4], Д. Казоні та Л. Брунета [5], А. Ходжеса та Ч. Нілепа [12] та інші. Разом з тим практично відсутні вітчизняні публікації, присвячені як теоретичному розгляду дискурсу тероризму як комунікативного феномена, так і аналізу зарубіжних ЗМІ на предмет наративів, які притаманні сучасному тероризму та антитерористичній діяльності у провідних країнах Європи.

Метою даної статті є аналіз наукового бачення терористичного дискурсу та особливості дискурсу, який характеризує тероризм та боротьбу з ним у сучасних онлайн-ЗМІ на прикладі Франції.

Наукове осмислення терористичного дискурсу. У найбільш загальному розумінні дискурс – це текст у дії, сукупність мовних

(вербальних, текстових) та невербальних характеристик окремого комунікативного акту та комунікативного середовища в цілому. Як говориться у [1, с. 114], дискурс має відношення до способів, у які ми сповідуємо певну позицію у світі (суб'єктивність) та способів нашого розуміння світу (що може та не може бути сказане). У політологічних дослідженнях та дослідженнях тероризму останнім часом застосування методу аналізу дискурсу значно розширилося. Зокрема, використовують два основних його види – критичний дискурс-аналіз та пост-структуралістський. Критичний дискурс-аналіз базується на традиціях досліджень інституціоналізму та ідеології; такий аналіз використовують для виявлення панівних ідеологій, структур домінування та емансипації. Пост-структуралістський дискурс-аналіз нівелює поділ на матеріалізм та ідеалізм, розглядає ідеологію та емансипацію як контекстуально зрозумілі соціальні конструкти; дискурс є нестабільним явищем [1, с. 112]. Критичний дискурс-аналіз є більш поширеним при аналізі текстів.

Більшість дослідників одностайні у думці, що дискурс тероризму почав формуватися в другій половині XIX ст., коли з'явилися засоби масової інформації і демократія. Дійсно, без медіа ніхто не дізнається про те, що стався теракт, а терористи не зможуть прямо вплинути на рішення влади. Дискурсивні аспекти тероризму починають превалювати над власне діями терористів, суттєвої зміни зазнає інформаційний супровід терактів, що значною мірою розширило тактичні та стратегічні можливості терористів та змістило акценти [2]. До кінця XIX ст. визначення тероризму використовується як узагальнений образ зла, що може застосовуватись до будь-якого опонента, який залучається до організованого, наперед спланованого політичного насилля проти чинного авторитету [3]. Незважаючи на те, що історія слова тероризм сягає 18 століття, його значення змінювалося з часом, власний дискурс тероризм отримав у 1970-х, коли такі акти політичного насилля як вибухи, викрадення людей та вбивства, стали класифікуватися як акти тероризму. На початку XX ст. у

New York Times слово “тероризм” використовують для опису дій анархістів, уніоністів, робітників, революціонерів, комуністів. Особливо це помітно у період між 1902 роком та Другою світовою війною, коли відбувалося багато робітничих конфліктів [3]. У 1930-х тероризмом також називали злочинні діяння нацистів та японських мілітаристів. Після того як США почали стверджуватися як світовий лідер після Другої світової війни, проблема терористів поступово виносить на глобальний рівень, що особливо помітно у тогочасних посланнях президента та статтях у Times та Newsweek [3].

Адміністрація президента Картера першою зіштовхнулася з тероризмом, спрямованим безпосередньо на США (захоплення у заручники співробітників американського посольства у Тегерані 4 листопада 1979 року), однак дискурс тероризму з його основною складовою “війни з тероризмом” почав формуватися ще за президентства Ніксона – у період активних викрадень літаків палестинськими терористами у 1970 році. Ніксон порівняв тероризм із раковою пухлиною, яка розповзається світом, має різні прояви у різних куточках світу і спричиняє хаос, і, відповідно, стає прямою загрозою національній безпеці держави. Така метафора ознаменувала дегуманізацію терористів та застосування у майбутньому військових дій як виправданого методу для швидкого “хірургічного” видалення терористичної загрози [4, с. 35]. Терористів стали представляти як кривавих злочинців, які протиставляють себе цивілізованому світові; особливо активно таку риторику почали застосовувати ЗМІ після теракту 5 вересня 1972 року на Олімпійських іграх у Мюнхені, коли вісім арабських терористів з групи “Чорний вересень” вбили двох та взяли у заручники 9 ізраїльських атлетів [4, с. 39]. Президент Картер у подальшому актуалізував твердження, що тероризм не має виправдання, порушує норми міжнародного права, руйнує етичну та релігійну спадщину людства; президент Рейган продовжив цю риторику [4, с. 46]. За часів президентства Клінтона розпочалася тривала кампанія з

ліквідації Усами бен Ладена та його терористичної мережі, у друкованій пресі відповідні заяви з'явилися у вересні 1998 року після серпневих підривів американських посольств у Танзанії та Кенії та бомбардування американцями у відповідь баз Аль-Каїди в Афганістані та Судані [3].

Після теракту 11 вересня 2001 одним з домінуючих наративів у пресі стало зображення війни з тероризмом як нової війни, що вимагає нових стратегій та методів боротьби. Відтоді війна з тероризмом зображується як захист цивілізації проти варварства, захист універсальних цінностей, та використовується для протиставлення США й їх союзників та терористів, а також для виправдання використання насилля проти терористів [5]. Американський дослідник Річард Джексон дійшов висновку, що саме дискурси формують основу для антитерористичної практики. Аналізуючи події 11 вересня, Джексон зазначає, що атаки були “дискурсивно побудовані” як виняткова трагедія; їх було змальовано не як злочини чи масове насильство, а як акти війни; теракти були пов'язані з іншими мета-наративами – загрозою національній безпеці та протистоянням між варварами та цивілізованим світом. Джексон демонструє, що відбувається процес розбудови понять “ідентичностей держави” (США) та “інших” (терористів, ворогів США, союзників тощо) [1]. Буш та Обама завершили процес морального виправдання радикальних антитерористичних заходів через риторичне звернення до новизни терористичної загрози та необхідності нових механізмів захисту громадян. Терористів зображують як нову безпрецедентну загрозу США та всьому світові [6], а тероризм почав створювати власну реальність.

Науковці також погоджуються, що немає одного “головного” терористичного дискурсу, оскільки навіть в одному контексті тероризм розуміється по-різному. Деякі вітчизняні дослідники не розглядають дискурс тероризму окремо, а вважають його концептом, який вербалізується в контексті політичного дискурсу [7]. Російська дослідниця Т. Найдіна визначає терористичний дискурс як “владний мовленнєвий код,

який здійснює практичний управлінський вплив на соціальні процеси, відносини та взаємодії у сучасному суспільстві” [8]. Сутність терористичного дискурсу полягає у сукупності деструктивних висловлювань, для яких характерні насильницький диктат, анонімність, інтертекстуальність та моральна амбівалентність; ці методи використовуються для залякування людей з використанням прихованих значень, кодів, метафор та сучасних медіа-технологій для активного впливу на суспільну свідомість з метою формування потрібної терористам картини світу, переконань, знань та поведінки у соціальному просторі влади [8].

З позицій соціального конструктивізму поняття тероризму розуміється як динамічний конструкт; об’єктивних та універсальних стандартів для визначення тероризму та терористів немає, ці слова радше використовуються для делегітимації позиції тих, хто не є членами домінуючих соціальних груп [9]. Безумовно, тероризм є небезпечним соціальним явищем, оскільки передбачає досягнення певних політичних, ідеологічних, релігійних цілей радикальними руйнівними методами, що підривають прийняті суспільні норми. Однак, замислюючись над тим, що штовхає людей до свідомого руйнування (окрім заманливих перспектив швидкого збагачення, жалюгідного соціального положення, фанатичності чи схибленості на ілюзорних релігійних ідеалах), згадуються думки Жана Бодріяра про те, що для терористів саме руйнування і смерть є не чимось негативним, а лише необхідним кроком для встановлення освяченого Аллахом порядку [10]. Дискурс тероризму – це не лише опис чи роздум над фактами, що існують в об’єктивній реальності, це також побудова та інтерпретація цих фактів. Як зазначає Л. Німмер, “дискурс тероризму є функціональною реальністю політики, що простягається під час видимої кризи” (9, с. 230). Результатом деконтекстуалізації у терористичному дискурсі є те, що зображенням ворога як абстрактного зла створюється атмосфера суспільного занепокоєння та страху. Інтерпретація

терористичної загрози суб'єктами політичного процесу формує певне знання про тероризм та підтримує антитерористичний “режим правди” [11], а той, хто контролює визначення, отримує домінуючий вплив у суспільному обговоренні.

Інші дослідники стверджують, що дискурс тероризму відволікає увагу від критичного осмислення та аналізу минулого, боротьба з тероризмом використовується для маніпуляцій та виправдання жорстких дій і минулих злочинів [12, с. 198]. У новинних повідомленнях страх тероризму подається як щось потужне та всюдисуще, але при цьому зв'язок з тими, хто боїться або має боятися, практично відсутній; відчуття страху культивується навіть у тих, хто на власному досвіді з тероризмом ніколи не стикався. Ключовою метою фактичного насильства та наративів страху є спричинення зміни у ставленні та поведінці значної кількості людей; у такий спосіб маси можна схилити до відмови від певних свобод в обмін на безпеку. Після 11 вересня на передній план поступово виходить концептуальна метафора “хрестового походу”, яка встановлює рамки для легітимізації насилля як з боку терористів, так і з боку суб'єктів антитерористичної боротьби. Ця метафора поляризує та моралізує наратив насильства на основі певної ідентичності [12, с. 233-34]. Поляризація створює штучні ідентичності “ми - вони”/“друг - ворог”, що мінімізує можливість об'єктивної подачі інформації та відкритого обговорення, посилюючи вплив стереотипів та поширюючи відчуття страху.

Так, наприклад, аналізуючи британську антитерористичну стратегію CONTEST з позицій критичного дискурс-аналізу, Дж. Джозеф [13] стверджує, що мова стратегії встановлює ряд позицій, що ґрунтуються на дихотомії “ми - вони”, визначаючи “нас” як розумних, толерантних та законослухняних, а “їх” – як фундаменталістів, радикалів та мусульман. Держава намагається розширити контроль над населенням шляхом більш широкого моніторингу, стеження та нормативного регулювання. Автор, разом з тим, зазначає, що стратегія містить суперечності між дискурсом та

практикою: проголошуючи мету забезпечення стійкості спільноти до негативних зовнішніх впливів, держава разом з тим нав'язує громадянам певні позиції та сприяє політичному та релігійному розмежуванню. Постає проблема виникнення дискурсу “всеосяжного” екстремізму (multi-issue extremism), оскільки будь-які насильницькі діяння кваліфікують як екстремізм, який, у свою чергу, прирівнюється до тероризму [14, с. 481].

Як зазначає К. Бейкер Білл у своєму дослідженні боротьби з тероризмом у ЄС, дискурс тероризму та боротьби з ним відіграє важливу роль не лише у формулюванні антитерористичної політики, а й сприяє виправданню та легітимізації посиленних заходів внутрішньої та зовнішньої безпеки, є основою для конструювання “ми” ідентичності ЄС, який стоїть перед загрозою жорстоких та небезпечних “них” – терористів [15, с. 2]. У підписаній 25 березня 2016 року Римській декларації ЄС ця ідентичність актуалізується: держави-члени своїм ключовим пріоритетом проголошують побудову безпечної та надійної Європи, тому мають твердий намір боротися з тероризмом та організованою злочинністю [16]. Разом з тим, Бейкер Білл вказує на певні відмінності між американським дискурсом війни з тероризмом та сприйняттям цього явища в Європі. Хоча дискурси тероризму у Європі та США базуються на певному баченні тероризму в епоху нестабільності та непередбачуваності після подій 11 вересня, разом з тим, у США цей дискурс був сформований на основі бачення тероризму як екзистенційної зовнішньої безпекової загрози, а у випадку ЄС тероризм сприймався радше як проблема внутрішньої безпеки, яку необхідно розв'язувати в рамках систем кримінального правосуддя держав-членів [15, с. 3].

Франція, одна з провідних країн ЄС, у 2016 році зазнала відносно нового виду терористичних атак з боку представників “Ісламської держави”, передбачити та запобігти яким важче, аніж звичним підривам смертників чи стрілянині. 14 липня 2016 року у Ніцці 19-тонна вантажівка, якою кермував виходець з Тунісу Мохамед Лаеж-Буель, врзалася у натовп

людей, які на Англійській набережній у Ніцці спостерігали за святковим салютом на честь Дня взяття Бастилії, внаслідок чого 87 людей включно з терористом загинули, 458 дістали поранень [17]. Наслідки цих нещодавніх атак є далекосяжними, оскільки вже посприяли встановленню жорсткішого антитерористичного законодавства, та суттєво розширили повноваження правоохоронних органів [18], що, можливо, впливатиме на висвітлення тероризму у ЗМІ. Наприклад, деякі французькі ЗМІ, зокрема, Le Monde, La Croix, BFM-TV та радіо Europe 1, після теракту 14 липня відмовилися від публікацій фотографій терористів та проголошення їх імен у радіоефірі з метою уникнення їх глорифікації [19]. Хоча це і свідчить про свідомість та готовність ЗМІ до самоцензури, ефективність таких заходів довести важко. Очевидним залишається лише те, що потоки ісламських мігрантів та “радикалізація онлайн” посилюють рівень терористичної загрози, що вимагає від політичного керівництва вдосконалення системи антитерористичної боротьби.

Для аналізу було використано статті та новинні повідомлення трьох ключових французьких онлайн-ЗМІ, серед яких, за даними компанії Similar Web станом на лютий 2017 року, – Le Monde, Le Figaro та 20minutes.fr [20]. Аналіз публікацій, що висвітлюють теракт у Ніцці, здійснено за період 14-28 липня 2016 року, оскільки у ці два тижні опубліковано найбільшу кількість матеріалів щодо події в контексті боротьби з тероризмом (звичайно, новини про тероризм з’являються і далі, мало не щодня, однак, як правило, після 28 липня ЗМІ вже фокусують увагу на інших нагальних безпекових подіях, а ці теракти згадуються лише побіжно). Кількісні показники (найбільш часто вживані слова та вирази) для подальшої інтерпретації в рамках аналізу дискурсу та виокремлення наративів були підраховані за допомогою онлайн додатку для контент-аналізу та візуалізації текстів Voyant Tools [21].

Найбільша кількість онлайн-публікацій та новинних повідомлень за досліджуваний період спостерігається у Le Figaro (150), менше – у

20minutes.fr (129), та найменше – у Le Monde (93), що наводиться у діаграмі (Рис. 1). Природно, що найбільшу кількість новин опубліковано 15 липня, оскільки теракт стався напередодні ввечері (близько 22:30). При цьому більша кількість публікацій у одному з видань у порівнянні з іншими не означає автоматично, що тема висвітлюється більш прискіпливо, а радше є відображенням редакційної політики. Відомо, наприклад, що Le Monde орієнтований більше на якість матеріалів, а не на кількість, та містить більше аналітики, ніж власне новин.

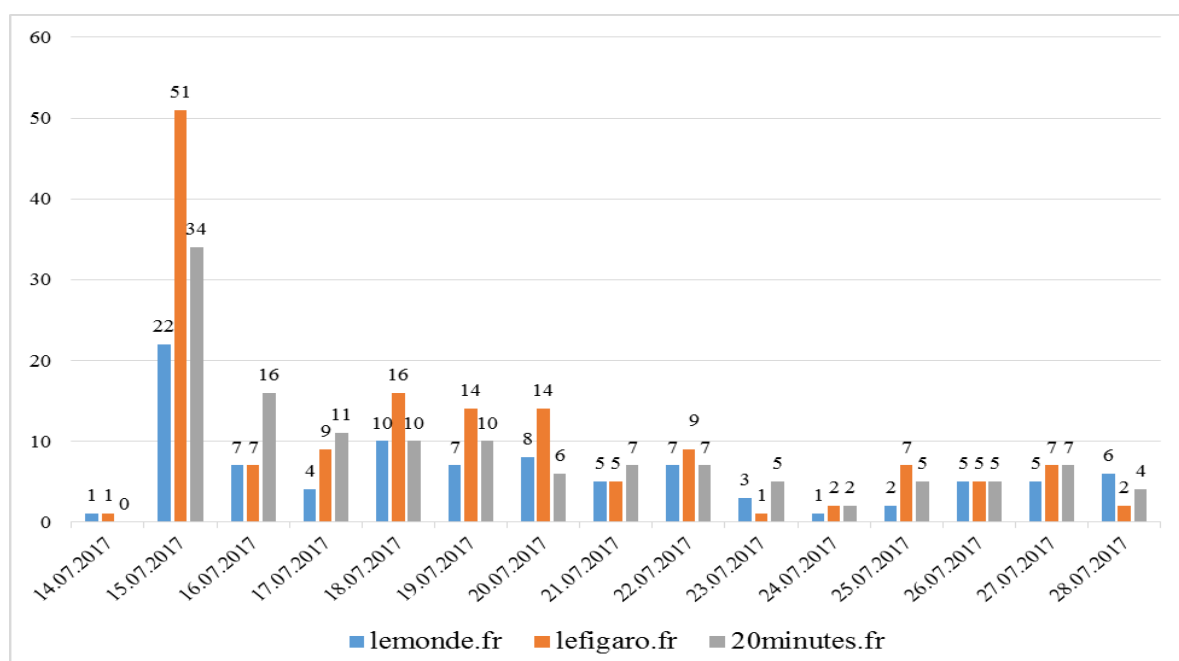

Рис. 1. Кількість публікацій в онлайн-ЗМІ за період двох тижнів.

Серед ключових тем, які висвітлюються в рамках дискурсу теракту в Ніцці, в повідомленнях усіх трьох ЗМІ міститься фактичний опис події, йдеться про дії та бездіяльність влади, нові методи здійснення терактів “Ісламською державою”, проблему радикалізації французького суспільства, особу терориста. Для визначення позиції кожного зі ЗМІ щодо теракту можна виокремити декілька наративів, які посилаються аудиторії через кожну з публікацій та формують відповідне ставлення до реальності:

- 1) Уся Франція – під перманентною загрозою ісламістського тероризму.

- 2) Теракт у Ніцці – це атака проти всього вільного і цивілізованого світу.
- 3) Влада тримає ситуацію під контролем (продовжує режим надзвичайного стану, посилює заходи внутрішньої безпеки).
- 4) Терорист – “вовк-одинак”, який швидко радикалізувалася (зокрема, через Інтернет).
- 5) Теракт у Ніцці – це атака нового типу (яку важко передбачити та якій важко запобігти).
- 6) Дії влади щодо попередження тероризму за два роки були недостатніми.
- 7) Франція має об’єднатися та не вдаватися до сліпої помсти.
- 8) Війна проти ісламізму триватиме (як вдома, так і в осередках ІДІЛ в Іраку та Сирії).

Кожна з публікацій може містити не один, а кілька наративів. Кількість наративів у кожному зі ЗМІ наведено на рисунку 2.

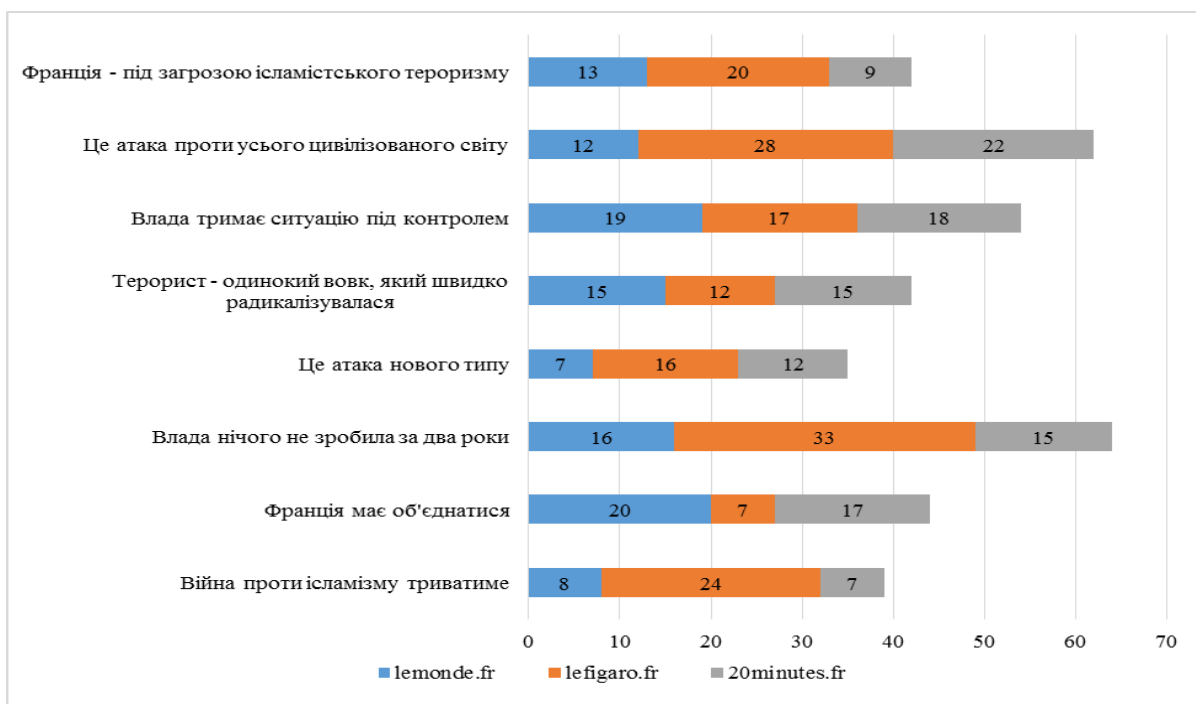

Рис. 2. Наративи в онлайн-ЗМІ за період двох тижнів.

У переважній більшості публікацій атака засуджується як жорстокий і кривавий злочин, та піддаються критиці дії влади, яка попри досвід двох масштабних терактів 2015 року у Парижі не змогла повною мірою забезпечити необхідні заходи безпеки та попередити усі можливі подальші атаки. Найбільше чинну владу критикує Le Figaro, що не є дивним, оскільки видання традиційно підтримує позиції ліберально-консервативних та правоцентристських політиків. Саме тому у Le Figaro звучить більше звинувачень з боку республіканців Франсуа Фійона, Аллена Жюппе, мера Ніцци Крістіана Естрозі, соціалістів – президента Франсуа Олланда, тодішнього прем'єра Мануеля Вальса та міністра внутрішніх справ Бернара Казнева (з грудня 2016 - прем'єр-міністра) – які, зокрема, не забезпечили необхідну кількість поліцейських на Англійській набережній, їх належне оснащення, а також не сприяли розширенню повноважень муніципальної поліції у частині доступу до матеріалів про терористичну загрозу. Так, на підтримку ідеї, що влада не впоралась із терористичною загрозою, Le Figaro замовив у Французького інституту громадської думки (IFOP) опитування, результати якого продемонстрували, що після теракту в Ніцці 67% респондентів не довіряють Олланду та його уряду у питанні боротьби з тероризмом; 81% опитаних готові до розширення повноважень правоохоронних органів та обмеження деяких свобод у ситуації, коли Франція веде війну з ісламістським тероризмом [22]. Теракт 14 липня показав кризу правлячого режиму соціалістів, тому його необхідно змінити на президентських виборах наприкінці квітня 2017 року.

Критика антитерористичної політики влади присутня і у традиційно лівоцентристському Le Monde, однак ця критика видається конструктивнішою. Так, наприклад, у статті [23] аналізуються безпрецедентні заходи посилення внутрішньої безпеки, передбачені новим законом 2016 року про боротьбу з тероризмом (зокрема, надання уряду права оголошувати стан терористичної загрози, розширення повноважень

поліції, можливість заборони масових заходів, посилення безпеки в транспорті та на кордоні, обмежувальні заходи в Інтернеті тощо) та змінами до деяких інших законів, – тобто акцентується, що кроків було зроблено достатньо. Разом з тим у статі зазначається, що є ряд інших питань, які потребують вирішення, зокрема, позбавлення громадянства за тероризм, створення національного антитерористичного органу зі спільною базою даних, активізація розвідувальних дій, жорсткіша міграційна політика щодо біженців з Близького Сходу та Африки.

У Le Monde набагато більше матеріалів, в яких простежується нарратив об'єднання суспільства проти тероризму та боротьба з ним законними методами, оскільки жорстокість, помста, “трампізація” настроїв і хаос у суспільстві лише зіграє на руку джихадистам ІДІЛ. На противагу цьому, у Le Figaro значно більше закликів до радикальних дій проти ісламістів та мусульманських мігрантів, оскільки м'якість та нерішучість призведе до хаосу та занепаду Франції, що характерно для риторики крайніх правих політиків. Що стосується 20minutes.fr, видання загалом ближче до позиції, яку транслює Le Monde.

Фактично однаково усі три видання описують специфіку теракту та особу терориста. “Низькотехнологічні” теракти з використанням підручних транспортних засобів стають дедалі поширенішою тактикою священної війни джихадистів, які відходять від видовищності вибухів та масової стрілянини і переорієнтовуються на точкові, але при цьому ефективні атаки. Як і у випадку з нещодавнім терактом біля парламенту у Лондоні та грудневим наїздом терориста на різдвяний ярмарок у Берліні, атаку в Німці було важко передбачити, навіть незважаючи на те, що виконавці цих двох терактів були внесені правоохоронними органами до бази злочинців з екстремістськими схильностями. Мохамед Лаеж-Буель проживав у Німці з 2005 року, мав вид на проживання, працював водієм у службі доставки, був одружений і мав трьох дітей. Лаеж-Буель водночас був нестабільною, депресивною та часто агресивною особою, вів не гідний

справжнього мусульманина спосіб життя, вживав наркотики та алкоголь, мав багато сексуальних контактів (подейкують, що терорист навіть мав 73-річного коханця), до мечеті почав ходити лише у квітні 2016 року, а бороду відпустив за вісім днів до теракту. До цього поліція не мала інформації про радикальні погляди Буеля, прямого контакту з ІДІЛ він не мав, але радикалізувався досить швидко, зокрема, завдяки джихадистським веб-сайтам та відеоматеріалам [24]. Таким чином, на відміну від сформованого після 11 вересня типового образу добре тренованого терориста-смертника, який вигукує “Алах Акбар”, Мохамед Лаеж-Буель є прикладом “доморощеного” вовка-одинака (“un loup solitaire”), якому для прийняття радикальної ісламістської ідеології не потрібно подорожувати до підготовчих таборів ІДІЛ в Іраку чи Сирії.

Висновки. Дискурс тероризму та антитерористичної боротьби трактується більшістю дослідників як феномен сучасної епохи невизначеності, якій притаманне конструювання суспільної свідомості за допомогою ЗМІ. Дослідження інформаційного та дискурсивного виміру тероризму дозволяє говорити про те, що тероризм сьогодні відіграє потужну пропагандистську роль, головною його метою є маніпулювання суспільною свідомістю шляхом залякування населення, поширення паніки та істерії, примушення влади йти на поступки та виконувати вимоги терористів.

Політична інтерпретація страху тероризму та війни з ним суб'єктами влади, конструювання та закріплення певних образів терористів, моральне виправдання необхідності протидіяти їм силовими методами сприяє просуванню внутрішньої та зовнішньої політики серед широких верств населення. Сучасний терористичний дискурс подекуди може призвести до переслідування політичного інакомислення та руйнування відкритого громадянського суспільства, оскільки протидія тероризму не обмежується боротьбою з насильницьким екстремізмом, але спрямована проти будь-якої екстремістської та “ворожої” ідеології в цілому.

Аналіз висвітлення теракту в Ніщі провідними французькими онлайн-ЗМІ дозволяє дійти висновків, що ісламістський тероризм та боротьба з ним розглядається як внутрішня проблема французів, відповідальність за яку несе влада. Хоча цей теракт і зображений як атака проти усього цивілізованого світу та європейських цінностей, війна з тероризмом цікавить Францію не як світовий хрестовий похід проти джихадистів, як для США, а як внутрішня боротьба, успіх якої залежить від продуманих дій політиків та мобілізації суспільства.

Разом з тим ЗМІ, які підтримують різні політичні сили, поширюють різні наративи в рамках дискурсу антитерористичної боротьби: прибічники республіканців вважають за необхідне воювати з ісламізмом максимально радикально, а ЗМІ, які сповідують лівіші настрої, закликають посилювати єдність нації та залишатися цивілізованими на противагу жорстоким та непередбачуваним джихадистським фанатикам, “низькотехнологічні” теракти яких стає дедалі складніше передбачити.

Список використаних джерел

1. Stamp J. Critical terrorism studies: an introduction to research methods / J. Stamp, P. Dixit. – Abingdon: Routledge, 2013. – 208 с.
2. Banyongen S. Terrorisme et communication de crise: le cas d'Ottawa / Serge Banyongen. – Saint-Denis: Connaissances et Savoirs, 2016. – 306 с.
3. Blain M. Power, discourse and victimage ritual in the war on terror / Michael Blain. – New York: Routledge, 2016. – 350 с.
4. Campos J. The state and terrorism: national security and the mobilization of power / Joseph Campos. – Abingdon: Routledge, 2016. – 178 с.
5. Casoni D. Comprendre l'acte terroriste / D. Casoni, L. Brunet. – Québec City: Presses de l'Université du Québec, 2003. – 148 с.
6. Moral exclusion and the justification of U.S. counterterrorism strategy: Bush, Obama, and the terrorist enemy figure [Електронний ресурс] /

- A.Pilecki, J. Muro, P. Hammack, C. Clemons // American Psychological Association. – 2014. – Режим доступа: https://pcilab.ucsc.edu/wp-content/uploads/sites/88/2015/08/Pilecki-et-al_2014.pdf.
7. Шепель Ю. А. Політичний дискурс як контекст вербалізації концепту «Тероризм» / Ю. А. Шепель. // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2012. – №64. – С. 188–192.
 8. Найдина Т. В. Террористический дискурс в социальных практиках современности (социально-философский анализ): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.11 / Найдина Т. В. – Москва, 2016. – 187 с.
 9. Nimmer L. De-contextualization in the terrorism discourse: a social constructionist view [Електронний ресурс] / Livio Nimmer // ENDC Proceedings. – 2011. – Режим доступа: http://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2012/12/KVUOA_Toimetised_14_10_livio_nimmer.pdf.
 10. Бодрийяр Ж. Гипотезы о терроризме [Електронний ресурс] // Syg.ma. – 2016. – Режим доступа: <http://syg.ma/@exsi-exsistencia/zhan-bodriiiar-gipotiezy-o-tierrorizmie>.
 11. Tsui C. Framing the threat of catastrophic terrorism: genealogy, discourse and president Clinton's counterterrorism approach [Електронний ресурс] / Chin-Kuei Tsui // International Politics. – 2015. – Режим доступа: <https://link.springer.com/article/10.1057/ip.2014.36>.
 12. Hodges A. Discourse, war and terrorism / A. Hodges, C. Nilep. – Amsterdam: John Benjamins B.V., 2007. – 248 с.
 13. Dixit P. Critical methods in terrorism studies / P. Dixit, J. Stump. – Abingdon: Routledge, 2015. – 216 с.
 14. Harbisher B. Unthinking extremism: radicalising narratives that legitimise surveillance [Електронний ресурс] / Ben Harbisher // Surveillance & Society. – 2015. – Режим доступа:

- http://ojs.library.queensu.ca/index.php/surveillance-and-society/article/viewFile/unthinking_extremism/unthinking.
15. Baker-Beall C. The European Union's fight against terrorism: discourse, policies, Identity / Christopher Baker-Beall. – Manchester: Manchester University Press, 2016. – 203 с.
 16. The Rome Declaration [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/25-rome-declaration/>.
 17. Ce que l'on sait de l'attentat commis à Nice [Електронний ресурс] // Le Monde. – 2017. – Режим доступу: http://www.lemonde.fr/police-justice/article/2016/07/14/a-nice-un-camion-fonce-dans-la-foule-reunie-pour-les-festivites-du-14-juillet_4969589_1653578.html.
 18. Місюра А. О. Іноземний досвід протидії тероризму: висновки для України [Електронний ресурс] / А. О. Місюра // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2016. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/2446/#_ftn2.
 19. French media to stop publishing photos and names of terrorists [Електронний ресурс] // The Guardian. – 2016. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/media/2016/jul/27/french-media-to-stop-publishing-photos-and-names-of-terrorists>.
 20. Top sites for News And Media in France [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <https://www.similarweb.com/top-websites/france/category/news-and-media>.
 21. Voyant Tools [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://voyant-tools.org/>.
 22. Sondage: les Français ne font plus confiance au gouvernement pour lutter contre le terrorisme [Електронний ресурс] // Le Figaro. – 2016. – Режим доступу: <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2016/07/17/97001-20160717FILWWW00143-sondage-les-francais-ne-font-plus-confiance-au-gouvernement-pour-lutter-contre-le-terrorisme.php>.

23. Terrorisme : le gouvernement n'a-t-il vraiment rien fait depuis deux ans?

[Электронный ресурс] // Le Monde. – 2016. – Режим доступа:

<http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2016/07/18/terrorisme-le->

[gouvernement-n-a-t-il-vraiment-rien-fait-depuis-deux-](http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2016/07/18/terrorisme-le-gouvernement-n-a-t-il-vraiment-rien-fait-depuis-deux-)

[ans_4971496_4355770.html](http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2016/07/18/terrorisme-le-gouvernement-n-a-t-il-vraiment-rien-fait-depuis-deux-ans_4971496_4355770.html).

24. Attentat de Nice: huit questions sur l'enquête et l'auteur de la tuerie

[Электронный ресурс] // Le Figaro. – 2016. – Режим доступа:

<http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2016/07/18/01016->

[20160718ARTFIG00196-attentat-de-nice-six-questions-sur-l-enquete-et-](http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2016/07/18/01016-20160718ARTFIG00196-attentat-de-nice-six-questions-sur-l-enquete-et-)

[l-auteur-de-la-tuerie.php](http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2016/07/18/01016-20160718ARTFIG00196-attentat-de-nice-six-questions-sur-l-enquete-et-l-auteur-de-la-tuerie.php).